

Oslo kommune
Utdanningsetaten

Vurdering i musikk på ungdomstrinnet

Veileder

FORORD

Høgskolen i Oslo, Avdeling for lærerutdanning og internasjonale studier, har på oppdrag fra Oslo kommune, Utdanningsetaten, ledet arbeidet med å utforme et veiledningshefte for vurdering i musikk på ungdomstrinnet.

Hensikten med veiledningsheftet er å presentere formelle retningslinjer for vurdering i musikk og gi praktiske eksempler på hvordan vurderingsarbeidet kan foregå. Musikkfaget er et praktisk, utøvende og skapende fag som rommer både musikkopplevelse, musikalsk samhandling og læring. Dette krever en mangfoldig tilnærming til både underveis- og sluttvurdering og veilederen gir eksempler på verktøy som rommer dette faglige mangfoldet.

Veilederen er skrevet av:

Jon Helge Sætre, førstelektor
i musikk, Høgskolen i Oslo.

John Vinge, doktorgradsstipendiat
i musikk, Høgskolen i Hedmark.

Underveis i arbeidet med denne veilederen har musikkklærere ved flere ungdomsskoler i Oslo bidratt med innspill, planer og erfaring fra vurderingsarbeid.

INNHOOLD

1. Innledning..... 3
2. Formelle retningslinjer 4
3. Musikk og vurdering 8
4. Konkrete eksempler og redskaper i vurderingsarbeidet..... 12

1. INNLEDNING

Vurdering er et sentralt tema i undervisning og læring, også i faget musikk. En god vurderingspraksis fremmer læring, følger gjeldende retningslinjer og bør samtidig være overkommelig i forhold til tid og ressurser. Målet er at denne veilederen skal bidra til en god vurderingspraksis i ungdomsskolen i Oslo, gjennom å:

- klargjøre de formelle retningslinjene for vurdering
- synliggjøre sammenhengen mellom læreplan, undervisning og vurdering
- gi konkrete eksempler på gode vurderingspraksiser

Veilederen tar utgangspunkt i læreplanen i musikk i Kunnskapsløftet (LK06) og bygger på både forskningsbasert og erfaringsbasert kunnskap om vurdering. Veilederen vektlegger å vise forutsetninger, idéer og muligheter så konkret og forståelig som mulig. Skolenes og lærernes oppgave blir så å utvikle egen vurderingspraksis knyttet til arbeidet med lokale lære- og undervisningsplaner.

Bakgrunnen for veilederen er en kommunal satsing på vurdering, som sikter mot å tydeliggjøre premisene for sluttvurdering og

vektlegge underveisvurdering som læringsstrategi. For musikkfaget kan det finnes et særlig behov for et støttedokument som konkretiserer hva denne satsingen kan innebære: Det er et fag uten eksamen. Det er et fag som inneholder mange forskjellige praktiske, teoretiske og kunstneriske aktiviteter og kompetanser. LK06 aktualiserer behovet for å diskutere og definere hva kvalitet og kompetanse i faget egentlig er. Veilederen gir en struktur som favner disse utfordringene ved også å se vurdering i sammenheng med planlegging, innhold og klasseromspraksis.

Skolenens ansvar

For å gi en opplæring som samsvarer med Kunnskapsløftet kreves noen rammebetingelser. I kompetansemålene etter 10. trinn i læreplanen er følgende utstyr nevnt eksplisitt:

- instrumenter
- digitalt opptaksutstyr
- musikkprogram (data)

Læreplanen legger opp til et utvalg av instrumenter, på ungdomstrinnet også bandinstrumenter, siden læreplanen vektlegger rytmisk musikk: «...eleven skal kunne øve inn og fremføre et repertoar av musikk og dans fra ulike sjangere med vekt på rytmisk musikk».

FRA INTERNASJONAL FORSKNING

I det siste har flere forskningsstudier undersøkt hvilke faktorer som fremmer elevers læring, og erfaringene synes å være ganske klare. I en stor undersøkelse (Hattie 2009) – som omfatter et data-materiale fra mer enn 200 millioner elever – finner man at følgende faktorer synes å ha effekt på læring:

- god tilbakemelding (egenvurdering og god feedback-praksis)
- kvalitet på undervisning og instruksjon
- godt klassemiljø – forholdet mellom elever og lærer
- samarbeidslæring (elever lærer av hverandre)

Hattie finner at god tilbakemelding er den faktoren som klart har størst effekt på elevers læring. Dette støttes også av annen forskning (Black & Wiliam 1998, Sadler 1998) som mener å finne at særlig underveisvurdering er selve nøkkelfaktoren til god læring. I deres forskning presenteres fire viktige betingelser for god underveisvurdering:

- både elever og lærer må kjenne til målet for arbeidet
- elevenes nåværende ståsted må beskrives
- læreren må fortelle eller gi råd om hvordan eleven kan nå målet
- eleven må selv delta i vurderingsarbeidet

2. FORMELLE RETNINGSLINJER

2.1

Formålet med vurderingen

Om formålet med vurderingen heter det (§ 3-2):

Formålet med vurdering i fag er å fremme læring underveis og uttrykke kompetansen til eleven, lærlingen og lærekandidaten underveis og ved avslutninga av opplæringa i faget. Vurderinga skal gi god tilbakemelding og rettleiing til elevane [...].

Undervegsvurdering skal brukast som ein reiskap i læreprosessen, som grunnlag for tilpassa opplæring og bidra til at eleven [...] aukar kompetansen sin i fag.

Sluttvurderinga skal gi informasjon om kompetansen til eleven [...] ved avslutninga av opplæringa i faget.

Formålet med vurdering i orden og i åtferd er å bidra i sosialiseringprosessen til eleven, skape eit godt psykososialt miljø og gi informasjon om eleven sin orden og åtferd.

Undervegsvurdering og sluttvurdering skal sjåast i samanheng for å betre opplæringa. Kunnskap om elevens [...] utvikling i fag, orden og åtferd gjennom undervegsvurdering gir læraren grunnlag for å fastsetje standpunkt-karakter i fag, orden og åtferd.

2.2

Grunnlaget for vurdering i fag

Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemålene i læreplanen (§ 3-3). Elevens forutsetninger, fravær eller andre forhold knyttet til orden og oppførsel skal ikke trekkes inn. Læreren skal «så langt råd er, skaffe tilstrekkeleg grunnlag for å vurdere kompetansen til eleven [...] Det gjeld òg dersom stort fravær eller andre særlege grunnar gjer vurdering vanskeleg». Det blir derimot også sagt at «Eleven [...] skal møte til og delta aktivt i opplæringa slik at læraren eller instruktøren får grunnlag for å vurdere eleven [...] Stort fravær, manglande deltaking i planlagde vurderingssituasjonar eller andre særlege grunnar kan føre til at grunnlaget for halvårsvurdering med karakter eller standpunkt-karakter manglar». I tillegg til kompetansemålene skal læreplanens generelle del og prinsipper for opplæringa trekkes inn i dialog om annen utvikling (§ 3-8) og i lærerens kontakt med hjemmet (§ 3-9).

VURDERINGSBEGREPER

Det finnes ulike former for vurdering. De ulike formene har ulik hensikt. I litteraturen finnes ulike begreper og definisjoner på vurderingsformene. I dagens skole brukes vanligvis følgende hovedbegreper:

Kartlegging foregår i starten av en undervisnings- og læringsprosess, og har som hovedhensikt å beskrive elevens forutsetninger. I musikkdidaktisk faglitteratur blir begrepet «diagnostisk vurdering» også brukt om denne vurderingsformen.

Undervegsvurdering foregår underveis i undervisnings- og læringsprosessen og har som hovedhensikt å fremme elevens læring. I dag brukes også begrepet vurdering for læring om slik vurdering.

Sluttvurdering foregår til slutt i undervisnings- og læringsprosessen og har som hovedhensikt å beskrive elevens oppnådde læringsresultat. Blir også kalt vurdering av læring. Vurdering av læring brukes også i undervegsvurderingen.

I forskrift til opplæringslovens kapittel 3 fastsettes de formelle retningslinjene for vurdering i grunnskolen og videregående skole. Forskriften vektlegger både vurdering underveis i læreprosessen, elevers egenvurdering og sluttvurdering. Det skal være kjent for

eleven hva som er målene for opplæringen, og hva som blir vektlagt i vurderingen av elevens kompetanse, og det skal være kjent hva som er grunnlaget for vurderingen (§ 3-1).

2.3

Underveisvurdering

Presisering:

I musikkfaget har man kanskje lett for å vektle glede, engasjement, motivasjon og interesse. Dette er viktige elementer i all undervisning og læring, og bidrar positivt i et metodisk perspektiv. Men ut fra gjeldende forskrift inngår ikke dette i grunnlaget for vurdering i fag. Med andre ord: En motivert, engasjert og arbeidsom elev som gjør sitt beste, men ikke klarer å nå målene i læreplanen, har altså lav kompetanse eller måloppnåelse i musikk. Vurderingen skal beskrive elevens faglige kompetanse i musikk. Grunnlaget for vurderingen er kompetansemålene i læreplanen. Denne vurderingsordningen understreker at faget skal bidra til utvikling av kompetanser, og kan føre til at elevene i større grad oppfatter vurderingen som relevant og rettferdig.

Underveisvurdering er konkret og individrettet tilbakemelding til eleven i den daglige opplæringen, og anses som en nøkkelfaktor i læring (Hattie 2009). Forskriften fastsetter at underveisvurderingen skal gis løpende og systematisk og kan være både muntlig og skriftlig (§ 3-11). Underveisvurderingen skal innholde begrunnet informasjon om kompetansen til eleven, og skal gis som meldinger med sikte på faglig utvikling.

Forskriften beskriver to bestemte former for underveisvurdering: egenvurdering og halvårsvurdering i fag. Elevens egenvurdering «er ein del av underveisvurderingen. Eleven [...] skal delta aktivt i vurderinga av eige arbeid, eigen kompetanse og eiga faglig utvikling, [...]» (§ 3-12). Forskriften fastsetter også at det skal gis halvårsvurdering i fag – som en del av underveisvurderingen – gjennom hele grunnopplæringen (§ 3-13). Fra 8. årstrinn skal eleven «ha halvårsvurdering utan karakter og halvårsvurdering med karakter. Halvårsvurderinga med karakter skal gi uttrykk for den kompetansen eleven har nådd ut fra det som er

forventa på tidspunktet for vurderinga» (§ 3-13). Halvårsvurderingen skal gjennomføres midt i opplæringsperioden på 8., 9. og 10. trinn, og ved slutten av opplæringsåret på årstrinn for fag som ikke blir avsluttet.

Forskriften fastsetter at fra «8. årstrinnet skal alle elevar kvart halvår få halvårsvurdering med karakter i fag og i orden og i åtferd dokumentert skriftlig. [...] Det skal kunne dokumenterast at underveisvurdering er gitt, [...]» (§ 3-16).

Presisering:

Forskriften vektlegger både underveisvurdering og sluttvurdering. Den viktigste formen for underveisvurdering er den kontinuerlige tilbakemeldingen læreren gir eleven i klasserommet. I musikkfaget foregår denne typen veiledning og vurdering i stor grad allerede. I praktisk, utøvende og skapende arbeid gir læreren (og elever) hele tiden faglige tilbakemeldinger ved å påpeke hva som er bra, korrigerer feil, stiller faglige spørsmål om f.eks. uttrykk, håndverk og virkemidler, og eventuelt foreslå alternative løsninger (se avsnitt 4.4 for eksempler).

Halvårssamtalen kan foregå på flere måter. Forskriften legger opp til en samtale med kontaktlærer (§ 3-11, tredje ledd). Dette kan stille store krav til lærere med mange musikklasser, som i så fall må formidle beskrivelser av elevenes kompetanse til kontaktlærerne. En annen løsning kan være at musikk læreren selv finner rom for en halvårssamtale, gjerne som en del av undervisningen. For eksempel kan læreren under et pågående prosjekt/gruppearbeid der elevene jobber selvstendig med en oppgave, hente inn en og en elev til en samtale. Poenget med halvårssamtalen er uansett at den er individrettet, gir en beskrivelse av elevens kompetanse ut fra kompetansemålene i faget og gir råd og veiledning om hvordan eleven kan bedre kompetansen. Læreren kan dokumentere at undervisvurdering er gitt gjennom f.eks. korte, daterte referat eller ulike typer elev- og lærerlogger. I kapittel 4 vil vi se på ulike former for verktøy som kan brukes til dette.

Undervisvurdering bør også omfatte elevens tilbakemelding til læreren om hans/hennes undervisning.

2.4

Sluttvurdering

I musikk på ungdomstrinnet skal sluttvurderingen uttrykkes gjennom standpunktkarakterer. Denne beskriver elevens kompetanse eller måloppnåelse til slutt i opplæringen. Standpunktkarakteren «må baserast på eit breitt vurderingsgrunnlag som samla viser kompetansen eleven har i faget, [...]». Eleven skal ha høve til å forbetre kompetansen sin i faget inn til standpunktkarakteren er fastsett. Eleven skal bli gjort kjend med kva det er lagt vekt på i fastsetjinga av hennar eller hans standpunktkarakter.» (§ 3-18).

I forskriften beskrives de enkelte karakterene på denne måten (§ 3-4):

- Karakteren **6** uttrykkjer at eleven har framifrå kompetanse i faget
- Karakteren **5** uttrykkjer at eleven har mykje god kompetanse i faget
- Karakteren **4** uttrykkjer at eleven har god kompetanse i faget
- Karakteren **3** uttrykkjer at eleven har nokså god kompetanse i faget
- Karakteren **2** uttrykkjer at eleven har låg kompetanse i faget
- Karakteren **1** uttrykkjer at eleven har svært låg kompetanse i faget

For å sikre en rettferdig vurdering bør lærerkollegiet (på den enkelte skole eller i kommunen) i fellesskap diskutere og bli enige om hvilke krav (forventninger, kriterier, kjennetegn) man stiller til elevene: Hva vil det si å nå målene i Kunnskapsløftet? Hva er *framifrå kompetanse* i musikk, hva er *låg kompetanse* i musisering? Og så vidare. Disse forventningene, eller kriterier for måloppnåelse, gjøres kjent for elevene før undervisningen (se 2.5). Frem til det eventuelt utvikles felles nasjonale kjennetegn på måloppnåelse (se avsnitt 3.3), vil dette være gjeldende praksis for den enkelte musikk lærer.

Presisering:

Dette betyr at alle kompetansemål skal vurderes ved avslutningen av opplæringen. Læreren kan ikke «gjøre seg ferdig» med deler av læreplanen for eksempel på 8. trinn. Derfor bør musikkundervisningen på 10. trinn omfatte alle hovedområder, og gjenspeile bredden i læreplanen. I og med at faget ikke har en avsluttende eksamen, samt at fagets kompetansemål er av både teoretisk og praktisk art, vil den avsluttende vurderingen ta noe tid. Derfor bør «ved avslutningen av opplæringen» ikke tolkes for snevert.

2.5

Sammenheng mellom underveis- og sluttvurdering

Elevene bør oppleve en sammenheng mellom underveis- og sluttvurdering. Dette kan gjøres ved å vise og diskutere forventninger, mål og måloppnåelse med elevene. Dersom eleven vet hva som forventes, og disse forventningene også brukes i underveisvurdering og halvårssamtaler, kan elevene oppleve en slik sammenheng.

Presisering:

Dette betyr at nesten all musikkundervisning er trenings- eller lærings-situasjoner. Vurderings-situasjoner underveis i opplæringen, enten det er prosjekter, fremføringer, prøver, tester eller lignende, skal fremme læring ved å gi tilbakemelding om elevens kompetanse på gitte tidspunkt. Sluttvurderingen etter 10. trinn skal ikke summere tidligere resultater (for eksempel karakterer på 8. og 9. trinn), men gi en beskrivelse av elevens oppnådde, samlede kompetanse til slutt i opplæringen. Dette klargjør også for elevene hva som er vurdering *for* læring (trenings-situasjoner) og hva som er vurdering *av* læring (sluttvurdering med karakter).

3. MUSIKK OG VURDERING

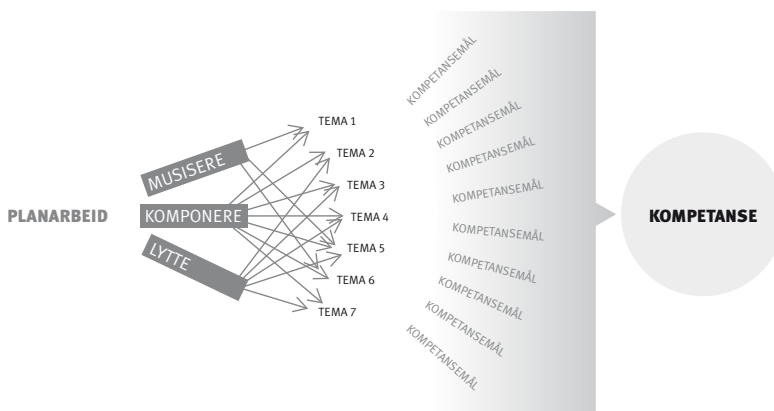
3.1

Læreplanen som utgangspunkt for vurdering

Musikkfaget i LKo6 skal utvikle ulike typer kompetanser, både utøvende, skapende og teoretiske, slik de uttrykkes i kompetansemålene under hovedområdene musisering, komponering og lytting. Det er viktig at undervisning, læring og vurdering ivaretar dette mangfoldet. Siden skoleeier og skolene selv er ansvarlige for å konkretisere læreplanen, vil det finnes ulike måter å jobbe mot kompetansemålene på.

En god vurderingspraksis starter allerede med planleggingen av selve undervisningen. Planarbeidet (årsplan/semesterplan) viser hvilke temaer en tenker å arbeide med og skal i første omgang dekke hoved-

områdene musisering, lytting og komponering. Derneft skal planen inneholde både praktiske og teoretiske læringsaktiviteter som favner de grunnleggende ferdighetene i faget. De grunnleggende ferdighetene, å kunne *lese, skrive, regne, utrykke seg muntlig og bruke digitale verktøy*, er integrerte i kompetansemålene. Summen av læringsinnhold gjennom hele ungdomstrinnet skal utrykke samtlige kompetansemål etter 10. årstrinn. Ett og samme undervisningstema vil selvsagt kunne utrykke flere kompetansemål, på samme måte som samme kompetansemål vil komme igjen i flere ulike læringsaktiviteter. Dette kan illustreres på følgende måte:

3.2

Vurdering av kompetanse i musikk

I læreplanen er kompetansemålene ordnet i tre hovedområder. Disse områdene er ikke isolerte områder, men griper inn i hverandre. Dette påpekes også i selve læreplanen: «Hovedområdene utfyller hverandre og må ses i sammenheng. Måloppnåelse på ett område utvikler samtidig kompetanse på de andre» (s. 139). Dette antyder at kompetanse i musikk på en eller annen måte kan ses på tvers av hovedområdene. Det kan derfor være nyttig å se om det finnes andre måter å strukturere læreplanens kompetanser på, slik at vi lettere ser denne sammenhengen mellom hovedområdene. Vi velger å bruke begrepene «vite at» og «vite hvordan» (Nerland 2004:47), som på en ganske klar måte skiller mellom læreplanens kunnskapsside (vite at) og læreplanens praksisside (vite hvordan). Kompetansemålene fordeler seg etter vår analyse i 6 kompetanseområder, som gir nyttige innspill til hva læreplanen faktisk ber oss vurdere. I oversikten nedenfor finnes alle kompetansemål etter 10. trinn. Vi presiserer at dette kun er en måte å strukturere kompetansene på. I faktaboksen presenteres to andre innfallsvinkler.

KOMPETANSEMÅL ETTER 10. TRINN

Musisere

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- bruke musikkens grunnelementer, symboler for besifring og akkordprogresjoner i spill på instrumenter
- velge uttrykk og formidlingsform i egen musisering og grunnngi valgene
- øve inn og fremføre et repertoar av musikk og dans fra ulike sjangere med vekt på rytmisk musikk
- bruke relevante faglige begreper i presentasjon av et arbeid med selvvalgt musikk

Komponere

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- improvisere over et eksisterende musikalsk materiale som nspirasjon for egne komposisjoner
- notere egenprodusert musikk ved hjelp av grafisk eller tradisjonell notasjon
- skape egne danseuttrykk med utgangspunkt i musikkens karakter
- bruke digitalt opptaksutstyr og musikkprogram til å manipulere lyd og sette sammen egne komposisjoner
- gjøre rede for regler for opphavsrett knyttet til bruk av musikk

Lytte

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjenkjenne og beskrive musikalske stiltrekk fra improvisert musikk og rytmisk musikk
- diskutere særtrekk ved rytmisk musikk, kunstmusikk og norsk, samisk og andre kulturers folkemusikk og gjøre rede for egne musikkpreferanser
- gjenkjenne og benevne forskjellige instrumenter og ensembler innenfor ulike sjangere
- uttrykke og formidle refleksjon om musikk som kunst- og kulturuttrykk og som underholdnings- og forbruksvare
- gjøre rede for hvordan musikk gjenspeiler trekk ved samfunnsutvikling og ungdomskultur og hvordan dette kan komme til uttrykk gjennom ulike former for rytmisk musikk, kunstmusikk og norsk, samisk og andre kulturers folkemusikk

VITE AT (PÅSTANDSKUNNSKAP)	
Musikk og samfunn	<ul style="list-style-type: none">• Uttrykke og formidle refleksjon om musikk som kunst- og kulturuttrykk og som underholdnings- og forbruksvare• Gjøre rede for hvordan musikk gjenspeiler trekk ved samfunnsutvikling og ungdomskultur...• Gjøre rede for regler for opphavsrett knyttet til bruk av musikk
Musikkteori	<ul style="list-style-type: none">• Gjenkjenne og beskrive musikalske stiltrekk...• Diskutere særtrekk ved rytmisk musikk...• Gjenkjenne og benevne forskjellige instrumenter og ensembler...• Bruke relevante faglige begreper...
Estetisk refleksjon	<ul style="list-style-type: none">• Gjøre rede for egne musikkpreferanser

VITE HVORDAN (FERDIGHETS- OG FORTROLIGHETSKUNNSKAP)	
Ferdigheter	<ul style="list-style-type: none">• Bruke musikkens grunnelementer, symboler for besifring og akkordprogresjoner [musikkteori] i spill på instrumenter• Notere egenprodusert musikk [skapende arbeid] ved hjelp av grafisk eller tradisjonell notasjon• Bruke digitalt opptaksutstyr og musikkprogram til å manipulere lyd og sette sammen egne komposisjoner [skapende arbeid]
Interpretasjon	<ul style="list-style-type: none">• Velge uttrykk og formidlingsform i egen musisering og grunnngi valgene [estetisk refleksjon]• Øve inn og fremføre et repertoar av musikk og dans [ferdigheter] fra ulike sjangere med vekt på rytmisk musikk [musikkteori]
Skapende arbeid	<ul style="list-style-type: none">• Improvisere over et eksisterende musikalsk materiale som inspirasjon for egne komposisjoner• Skape egne danseuttrykk med utgangspunkt i musikkens karakter [musikkteori]

Disse kompetanseområdene kan utvikles gjennom arbeid med både musisering, komponering og lytting, og gjennom praktiske, muntlige og skriftlige arbeidsformer. Disse sammenhengene har vi forsøkt å tydeliggjøre gjennom presiseringer i hakeparentesene i tabellen.

Kompetanseoversikten gir også nyttige innspill til hvordan kompetanse i musikk kan vurderes. *Skriftlige og muntlige prøver og arbeid* kan i hovedsak brukes til å vurdere de tre første kompetansene (vite at) mens *fremføringer, praktiske prøver, elevenes musikalske prosesser, komposisjoner og improvisasjoner* i hovedsak kan brukes til å vurdere de tre siste (vite hvordan). Det er

derimot overlapping også her. For eksempel kan komposisjoner og fremføringer si oss mye om elevens musikkteoretiske kompetanse, for eksempel når det gjelder forståelse av musikkens grunnelementer, stilforståelse og bruk av faglige begreper. En svært viktig vurderingsform er dessuten *elevenes egenvurdering*. Denne favner hele kompetansefeltet.

3.2.1

Balanse i vurderingsformer

Kompetansemålene etter 10. trinn fordeler seg ganske jevnt mellom kategoriene «vite at» og «vite hvordan». Likevel beskrives faget

i læreplanen (jfr. avsnittene om formål og hovedområder) i svært stor grad som et praktisk fag der musikkopplevelse står i sentrum: *Hovedområdet musisere har musikkopplevelse, forstått både som estetisk opplevelse og eksistensiell erfaring, som faglig fokus. Hovedområdet omfatter praktisk arbeid med sang, spill på ulike instrumenter og dans, innenfor ulike musikalske sjangere og uttrykk på alle årstrinn (LKO6 – Hovedområde musisering)*. Det er derfor viktig at lærerne velger vurderingsformer som understøtter dette og unngår for eksempel en overvekt av skriftlige og muntlige prøver.

3.3

Kvalitet i musikalsk læring

Der tidligere fagplaner i musikk for grunnskolen i stor grad beskrev fagets innholdsaspekter, beskriver Kunnskapsløftet faglige krav til elevens læring i form av kompetansemål. Likevel er det vanskelig å lese ut fra kompetansemålene hva som kjenntegner kvaliteten på måloppnåelsen – i hvilken grad målet er nådd. For å hjelpe lærere til en felles forståelse har derfor Utdanningsdirektoratet, etter en omfattende utprøving av kjenntegn i noen fag, anbefalt Kunnskapsdepartementet at det utvikles nasjonale, veiledende kjenntegn på måloppnåelse i fag (www.skolenettet.no/vurdering). Disse skal beskrive hva måloppnåelse innebærer. På ungdomstrinnet anbefales det beskrivelser på tre nivåer, som knyttes til karakter-skalaen. Dersom dette arbeidet gjennomføres vil vi for første gang ha et felles, nasjonalt utgangspunkt for å beskrive elevens kompetanse i musikk.

I eksemplene i neste del av veilederen møter vi kjenntegn på måloppnåelse i flere sammenhenger. I disse tilfellene har lærere sammen eller alene utarbeidet kjenntegn, enten innenfor et tema eller et undervisningsopplegg.

KOMPETANSE	VURDERINGSFORMER	EGENVURDERING	EKSEMPLER	DOKUMENTASJON	TILBAKEMELDINGSFORM: Karakterer, skriftlige og muntlige begrunnelser.
Vite at:	<ul style="list-style-type: none"> • Skriftlige prøver • Skriftlig arbeid • Muntlige prøver • Muntlig arbeid 		<ul style="list-style-type: none"> • Prøver i musikkhistorie og musikkteori, lytteprøver • Særoppgave, hjemmarbeid (f.eks. musikkvideoanalyse, plateanmeldelse, intervju med mer) • Rytme og melodidiktat, lytteprøve Primavistaspill • Foredrag, gruppeforelegg 	<ul style="list-style-type: none"> • Besvarelser • Eventuelle lyd- og bildeopptak • Lærerens egne notater 	
Vite hvordan:	<ul style="list-style-type: none"> • Fremføringer • Praktiske prøver • Komposisjoner 		<ul style="list-style-type: none"> • Konserter, avslutninger og ulike opptredener • Instrumentprøver (diverse tester: gitar, sang med mer) • Live-fremføringer, noterte verk, digitale format 	<ul style="list-style-type: none"> • Lyd- og bildeopptak • Partiturer og lydfiler • Lærerens egne notater 	

3.4

Oppsummering av arbeid med vurdering

Før vi ser på konkrete eksempler på vurderingsarbeid i skolen, vil vi oppsummere forholdet mellom planlegging, undervisvurdering, sluttvurdering og kriterier. Vi setter elementene inn i en grovt inndelt tidsakse for å understreke at en god vurderingspraksis innlemmer arbeidet med vurdering på forskjellige måter i hele undervisnings- og læringsprosessen:

TIDLIG I OPPLÆRINGSPROSESSEN

- Planlegge opplæringen ut fra kompetansemålene
- Bestemme vurderingsformer og dokumentasjonsmåter
- Diskutere kriterier med kolleger
- Samtale med elevene om disse områdene

UNDERVEIS I OPPLÆRINGSPROSESSEN

- Konkret og individrettet tilbakemelding til elevene
- Samle et tilstrekkelig dokumentasjonsgrunnlag
- Elevens selvutvurdering
- Halvårssamtale med beskrivelse av elevens kompetanse
- Dialog med eleven om undervisning og læring

TIL SLUTT I OPPLÆRINGSPROSESSEN

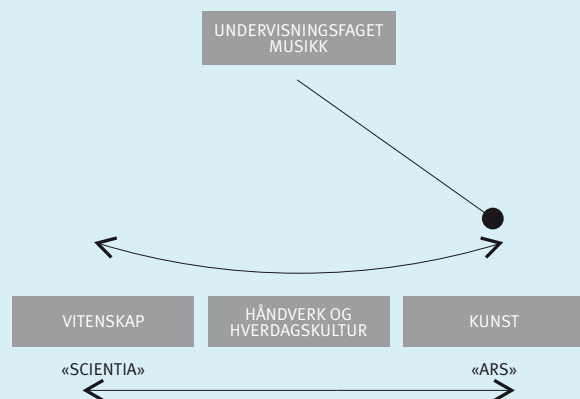
- Vurdere og beskrive elevens kompetanse på bakgrunn av definerte kriterier eller kjennetegn

KUNNSKAP I MUSIKK – FLERE MULIGE LØSNINGER

Det finnes flere andre måter å synliggjøre musikkfagets ulike kunnskapsområder på.

Hanken og Johansen (1998:59) bruker f.eks. begrepene kognitive, psykomotoriske og affektive mål. Kognitive mål omfatter: «forståelse, innsikt, kreativitet, hukommelse, oppfatning og tolkning av sanseinntrykk og andre læringsresultater som forutsetter mentale aktiviteter» (ibid, s. 58). Psykomotoriske mål dreier seg om fysiske bevegelser og aktiviteter som styres av hjernen (derav «psyko-»). Affektive mål omfatter på sin side følelser, holdninger og verdier (ibid.)

Frede V. Nielsen (1994:110) skiller undervisningsfaget musikk i kunstfag og vitenskapsfag. Det minner om den løsningen vi har valgt, men har i tillegg kategorien håndverk i midten. Modellen er revidert til vårt formål som en pendelmodell for å ytterligere illustrere musikkfagets ulike kunnskapsområder som gjensidig påvirker hverandre.

4. KONKRETE EKSEMPLER OG REDSKAPER I VURDERINGSARBEIDET

4.1

Treårsplan med utgangspunkt i kompetansemål

Her er et eksempel fra skole X der musikkundervisningen for hele ungdomstrinnet i grove trekk er skissert. Eksempelet er hentet fra hovedområdet lytting. En slik måte å planlegge undervisningen på vil aldri stå alene, men vil måtte suppleres med mer detaljerte års-, semester-, tema-

og timeplaner. Det er en planlegging på makronivå som dokumenterer at læreren gjør det hun skal gjøre (arbeide med kompetansemål), og at alle kompetansemålene i sum blir dekket av lærerens undervisning. I planen fra skole X er kompetansemålene satt inn i et treårig løp. Ved å jobbe med beslektede tema på de respektive årstrinn søker man

å utvikle elevenes kompetanse i hele undervisningsløpet. Dette sikrer en faglig progresjon som resulterer i en samlet kompetanse på slutten av 10. trinn. Hovedområdet lytting ses ved skole X også i sammenheng med å musisere og komponere. For eksempel knyttes innholdselementene i planen nedenfor til utøvende og skapende arbeid.

Eksempel: Lytting 8.–10. trinn, skole X

KOMPETANSEMÅL:	8. TRINN	9. TRINN	10. TRINN
Gjenkjenne og beskrive musikalske stiltrekk fra improvisert musikk og rytmisk musikk.	Rytmisk musikk 1: Røtter Lytte til, snakke om den afroamerikanske musikkens røtter.	Rytmisk musikk 2: Rock Lytte til eksempler og snakke om rockens utvikling fra 50-tallet til i dag. Sentrale artister og sjangere.	Rytmisk musikk 3: Jazz Lytte til og snakke om jazzens utvikling. Sentrale aktører og stilarter. Instrumentasjons- og ensemblekunnskap. Sjangerrelevante begrep.
	Vurdering: Teori og lytteprøve.	Vurdering: Muntlig fremføring med vekt på innhold og formidling.	Vurdering: Muntlig fremføring med vekt på innhold og formidling. Sammenlignende analyse av to selvvalgte verk.
Uttrykke og formidle refleksjon om musikk som kunst- og kulturuttrykk og som underholdnings-/forbruksvare.	Klassisk europeisk kunstmusikk Lytte til og snakke om epokene og de sentrale komponistene.	Norsk folkemusikk og verdensmusikk Lytte til og samtale om norsk folkemusikk, joik og andre lands folkemusikk.	Musikk og ungdomskultur Samtale om musikkens rolle i ulike ungdomskulturer, historiske og samtidige. Musikkens funksjon i film og reklame.
Gjøre rede for hvordan musikk gjenspeiler trekk ved samfunnsutvikling og ungdomskultur og hvordan dette	Elevfordypning i selvvalgt komponist. Vurdering: Muntlig fremføring med vekt på innhold og formidling. Teori og lytteprøve.	Vurdering: Teori og lytteprøve.	Elevfordypning innenfor musikkvideoanalyse. Vurdering: Skriftlig rapport/musikkvideoanalyse.
Gjenkjenne og benevne forskjellige instrumenter og ensembler innenfor ulike sjangre.	Instrument- og ensemblelære Lytte til og snakke om ulike instrumenter og lyd-/klang-karakteristika. Kunnskap om ensembler og orkestertyper. Elevene tar med og presenterer eget instrument.	Instrument- og ensemblelære Lytte til og snakke om ulike instrumenter og lyd-/klang-karakteristika. Kunnskap om ensembler og orkestertyper. Elevene tar med og presenterer eget instrument.	Instrument- og ensemblelære Lytte til og snakke om ulike instrumenter og lyd-/klang-karakteristika. Kunnskap om ensembler og orkestertyper. Elevene tar med og presenterer eget instrument.
	Vurdering: Lytteprøve	Vurdering: Lytteprøve	Vurdering: Lytteprøve
Diskutere særtrekk ved rytmisk musikk, kunstmusikk og norsk, samisk og andre kulturers folkemusikk og gjør rede for egne musikkpreferanser.	Diskusjon 1 I alle områder av arbeidet med hovedområdet lytting skal elevene kunne grunngi egne smakspreferanser. Arbeid med å understøtte egen vurdering; beskrivelse, tematisering og tolkning.	Diskusjon 2 I alle områder av arbeidet med hovedområdet lytting skal elevene kunne grunngi egne smakspreferanser. Arbeid med å understøtte egen vurdering; beskrivelse, tematisering og tolkning.	Diskusjon 3 Elevene bruker musikkfaglige begreper i sin beskrivelse av musikken, klarer å sette musikken inn i en kontekst og gjøre sammenligninger.

1. Treårsplan med utgangspunkt i kompetansemål

2. Årsplan (fagrapport)

3. Temaplaner med mål og kjennetegn

4. Underveisvurdering

5. Egenvurdering

6. Sluttvurdering

4.2

Årsplanlegging (fagrapport)

Det forrige eksemplet skisserer utvikling av kompetanse over tre år, der ett og ett kompetansemål blir beskrevet. Eksempel 2 er en

detaljert fagrapport, og viser hvordan man innenfor ett eller flere av hovedområdene har arbeidet for å utvikle ulike kompetanser.

Eksempel på fagrapport i musikk 10. trinn 2008–2009

TEMA/EMNE	KOMPETANSEMÅL	LÆRESTOFF	ARBEIDSMÅTER	GR.L. FERD.	VURDERING	ELEVEN SIN OPPNÅDDE KOMPETANSE I FAGET
Musisere	<ul style="list-style-type: none">Øve inn og fremføre et repertoar av musikk og dans fra ulike sjangere med vekt på rytmisk musikkBruke musikkens grunnelementer, symboler på besifring og akkordprogresjoner i spill på instrumenter	Dansehefte CD Gitarer	<ul style="list-style-type: none">Instruksjonen har foregått delvis i stor gruppe (dans), og elevene har fått instruksjon i gitarspill i halv klasseSang har vært gjennomført i både hel og halv klasse	Regne Lese IKT	<ul style="list-style-type: none">Observasjon av danseferdighet, stemmebruk og ferdighet på instrumentet	
Musisere Lytte Komponere	<ul style="list-style-type: none">Diskutere særtrekk ved kunstmusikk. Gjøre rede for hvordan musikk gjenspeiler trekk ved samfunnsutviklingen, og hvordan dette kan komme til uttrykk gjennom ulike former for kunstmusikkSkape egne danseuttrykk med utgangspunkt i musikkens karakter	Læreverk CD	<ul style="list-style-type: none">Lærerpresentasjon og variert undervisningsopplegg med dans, sang og lytting som musikalske aktiviteter	Lese Muntlig	<ul style="list-style-type: none">Kunnskapsforståelse av det faglige stoffetObservasjon av ferdigheter i forhold til sang og dansSkriftlig prøve/Lytteprøve	
Musisere Lytte Komponere	<ul style="list-style-type: none">Uttrykke og formidle refleksjon om musikk som kunst- og kulturuttrykk og som underholdnings- og forbruksvareØve inn og fremføre et repertoar av musikk og dans fra ulike sjangere med vekt på rytmisk musikk	Læreverk CD DVD	<ul style="list-style-type: none">Det har vært arbeidet med musikk fra noen utvalgte musikaler gjennom dans og sang	Muntlig	<ul style="list-style-type: none">Kunnskapsforståelse av det faglige stoffetObservasjon av ferdigheter i forhold til sang og dans	
Musisere Lytte Komponere	<ul style="list-style-type: none">Diskutere særtrekk ved rytmisk musikk, kunstmusikk og norsk, samisk og andre kulturers folkemusikk og gjøre rede for egne musikkpreferanser. Bruke relevante faglige begreper i presentasjon av et arbeid med selvvalgt musikkVelge uttrykk og formidlingsform i egen musisering og grunnig valgeneØve inn og fremføre et repertoar av musikk og dans fra ulike sjangere med vekt på rytmisk musikk	Eget stoff	Elevene har valgt enten <ol style="list-style-type: none">en teoretisk oppgave: «Elevene skal fordype seg i en artist, et band eller en komponist og utforme dette som en skriftlig oppgave»en praktisk oppgave: Individuelt eller i mindre grupper får elevene velge mellom å synge/danse/spille et egenvalgt musikkstykke som fremføres på en konsertå komponere/arrangere musikk via et musikkprogram på PC/Mac	Lese Muntlig	<ul style="list-style-type: none">Vurderingskriteriene for den teoretiske oppgaven ble utformet i samarbeid med elevene hvor det blir lagt vekt på både innhold og formDen praktiske oppgaven ble filmet og brukt i den senere karaktersetningenVurderingskriteriene ble også utformet sammen med elevene	
Lytte	<ul style="list-style-type: none">Uttrykke og formidle refleksjon om musikk som kunst og kulturuttrykk og som underholdnings- og forbruksvare	Læreverk CD DVD-er	<ul style="list-style-type: none">Elevene har utformet et reklameinnslag med bevisst bruk av musikkElevene har fått gjennomgått utvalgte begreper innenfor temaet musikk og medier	Muntlig	<ul style="list-style-type: none">Kunnskapsforståelse av det faglige stoffetVurderingen ble foretatt gjennom samtalen med elevene rundt emnet	

4.3

Temaplaner med mål og kjennetegn

Som en grunnleggende regel i alt vurderingsarbeid er det vesentlig at elevene gjøres kjent med læringsmålet og vurderingskriteriene.

I starten av en undervisningsøkt vil det derfor være tilrådelig å opplyse elevene om hva de skal jobbe med, og hvilke elementer av arbeidet som vil ligge til grunn for vurderingen.

Et eksempel fra musikkteknologiundervisning fra skole X er: Lærer: «Vi skal lage ringetoner i Gargeband» (kompetansemål: *bruke digitale verktøy...*). «I tillegg vil dere bli vurdert på form og rytme» (fra kompetansemål: *bruke musikkens grunnelementer*). Dette kunne ytterligere formaliseres ved å notere det på ukeplanen eller, slik det praktiseres på skole Y, henge opp en plakatt på veggen før undervisningsøkten. Elevene kan da underveis i prosessen titte bort på plakaten for en påminnelse om hva de arbeider med. Plakatene på skole Y er videre hendige da de beskriver kjennetegnene for måloppnåelse for elevene; hva det betyr å kunne *noe*, kunne *noe godt* eller kunne *noe veldig godt* innenfor det temaet man jobber med.

Vi tar med to eksempler på slike temaplaner fra skole Y: gitarundervisning og dans. I begge eksemplene er både vurderingsområder og kjennetegn mulig å diskutere videre:

- Er vurderingsområdene (utførelse, koreografi, variasjon

og vanskelighetsgrad) relevante for temaet?

- Beskriver kjennetegnene en god progresjon i musikalsk læring?
- Brukes relevante begreper i kjennetegnene?

Eksempel 1: Temaplan fra musisering

MUSIKK 8–10	
Tema:	Gitar
Kompetansemål:	<ul style="list-style-type: none"> • Bruke musikkens grunnelementer, symboler for besifring og akkordprogresjoner i spill på instrumenter • Øve inn og fremføre et repertoar av musikk og dans fra ulike sjangere med vekt på rytmisk musikk
Lærestoff:	Tabs, sangbøker, mp3, cd
Oppgaver:	<p>8. trinn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spille sanger hvor akkordene/grepene D, G, C, A7, Em inngår • f.eks. «Let it be» og «Love is all around» • Spille enkle melodier på gitar ved hjelp av tabulatursystem <p>9. trinn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spille en 12-takters blues i A-dur med akkordene A, D og E og basslinje (gitarboogey) • Spille ulike gitarriff fra 70-tallet f.eks. «Smoke on the water» og «Black night» av Deep Purple <p>10. trinn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spille «Wish you were here» av Pink Floyd og «Californication» av Red Hot Chili Peppers

MÅLOPPNÅELSE:			
	Kan noe	Kan godt	Kan veldig godt
Akkorder	Du kan spille akkordene hver for seg.	Du kan spille akkordene i en sammenheng.	Du kan spille akkordene rent og rytmisk i en sammenheng.
Tabulatur	Du kan gjenkjenne enkel tabulatur.	Du kan gjengi og anvende ulike tabulaturer.	Du kan relatere prinsippet og anvende systemet i andre sanger.
Utførelse	Du kan fremføre deler av sangen.	Du kan tidvis fremføre sangen uten stopp.	Du har god flyt og fremfører sangen uten stopp.
Vanskelighetsgrad	Det er lav vanskelighetsgrad på det du fremfører.	Det er middels vanskelighetsgrad på det du fremfører.	Det er høy vanskelighetsgrad på det du fremfører.

Eksempel 2: Temaplan fra dans

MUSIKK 8–10	
Tema:	Dans
Kompetansemål:	<ul style="list-style-type: none"> Øve inn og fremføre et repertoar av musikk og dans fra ulike sjangere med vekt på rytmisk musikk Skape egne danseuttrykk med utgangspunkt i musikkens karakter
Lærestoff:	CD, MP3, muntlige dansebeskrivelser
Oppgaver:	<p>8. trinn:</p> <ul style="list-style-type: none"> Øve inn, danse og fremføre ulike danser som f.eks. Good old days, «Flua», Jiffimixer, Virginia Reel og Zorba <p>9. trinn:</p> <ul style="list-style-type: none"> Øve inn, danse og fremføre ulike danser som f.eks. Linedance, swing, vals (firkant) og salsa <p>10. trinn:</p> <ul style="list-style-type: none"> Øve inn, danse og fremføre ulike danser som f.eks. Doudlebskapolka, komponere egen dans til «One night in Bangkok» gutter, og «Lady marmalade» jenter

MÅLOPPNÅELSE:			
	Kan noe	Kan godt	Kan veldig godt
Utførelse	Du danser tidvis rytmisk korrekt.	Du danser for det meste rytmisk korrekt.	Du danser rytmisk korrekt.
Koreografi	Du fremfører til tider koreografi laget av andre.	Du fremfører koreografi laget av andre.	Du fremfører koreografi laget av andre, og kan komme med innspill til dansen.
Variasjon	Det er mye repetisjon i innøvd koreografi.	Det er noe variasjon i innøvd koreografi.	Det er stor variasjon i innøvd koreografi.
Bevegelse	Du danser hovedsakelig med beina.	Du får med deg armer og bein i dansen.	Du får med deg hele kroppen i dansen.

4.4

**Undervisvurdering
i klasserommet**

4.4.1

Eksempel 1 – vurderingsutsagn

Den kontinuerlige tilbakemeldingen fra lærer til elev i praktisk musikk-utøving vil kjennetegnes som undervisvurdering. Slik veiledning er faglige tilbakemeldinger knyttet direkte til utfordringer ved den pågående aktiviteten. Her er en del eksempler:

Musisering

- Nå synger alle sammen veldig fint, men kanskje vi skal synges verset litt svakere?
- Når dere synger unisont, synger dere veldig rent. Dere er litt usikre på det flerstemte partiet, så det skal vi jobbe videre med. Vi skal bli sikrere på stemmene, og ikke minst skal vi bli flinkere til å lytte til hverandre.
- Gå over på ride-cymbalen på refreng. Det gir en fin effekt og formen blir tydeligere.
- Halve vitsen med denne dansen, gutter, er å vise dere frem. Kom igjen da, gutter. Vis dere frem! Rett opp ryggen! Mer energi! Ta sats!
- Ida, øv først på de fire første taktene og få dem til å sitte før du går løs på resten av sangen.
- Jeg likte godt at dere klarte å

komme gjennom hele stykket, selv om dere hadde den lille stoppen midt i. Neste gang prøver dere å fremføre alt uten stopp. Dere må øve mer!

- Hvis det er vanskelig å ta h-moll-grepet, kan du inntil videre fortsette med akkorden D.
- Jeg hører for lite av guttene. Kan dere prøve det partiet alene?

Komponering

- Dere har laget en veldig fin sang. Jeg vil særlig trekke frem at dere har klart å lage musikk som jeg synes passer godt til teksten.
- Det var flott at dere laget deler som var så ulike. Det gjorde stykket spennende og ga det en fin form.
- Hva om dere gjentar introen til slutt, og bruker den som en outro? Da får dere en ABA-form.
- Jeg synes ikke dette ble så skummelt. Kan det ha noe å gjøre med at det ble for sterkt? Prøv å spille det en gang til – denne gangen mye svakere og mye saktere.

Lytting

- Det du snakker om nå, finnes det et ord for. Vi kaller det gjerne stiltrekk.
- Jeg hører at du sier den er kul. Men hva er det som gjør at du synes den er kul?

- I denne diskusjonen har dere brukt mange fagbegreper. Dere klarer på en god måte å underbygge meningene deres med rikt og faglig språk.

Undervisvurdering foregår dels planlagt og dels improvisert. Mange av utsagnene over oppstår i situasjoner der læreren utnytter det faglige potensialet som dukker opp. Andre utsagn er et resultat av arbeid mot definerte læringsmål.

Nedenfor beskriver en lærer hvordan han planlegger og gjennomfører undervisning, veiledning og vurdering, i et samspill mellom det planlagte og det spontane:

«Det er ofte mye vanskeligere å få elevene til å synges enn å spille. Dette har noe med selvsikkerhet og trygghet til omgivelsene å gjøre – det føles (som oftest) mye mer utleverende for elevene å synges enn å spille på et instrument. Derfor hører jeg ikke elevene én og én, men i grupper – gjerne mens noen andre spiller til (men da har jeg fokus på de som synger). Det jeg vurderer da er om:

- de synger rent (treffer de tonene de skal)
- de klarer å følge tempo
- de synger riktig rytme
- de synger riktig melodi

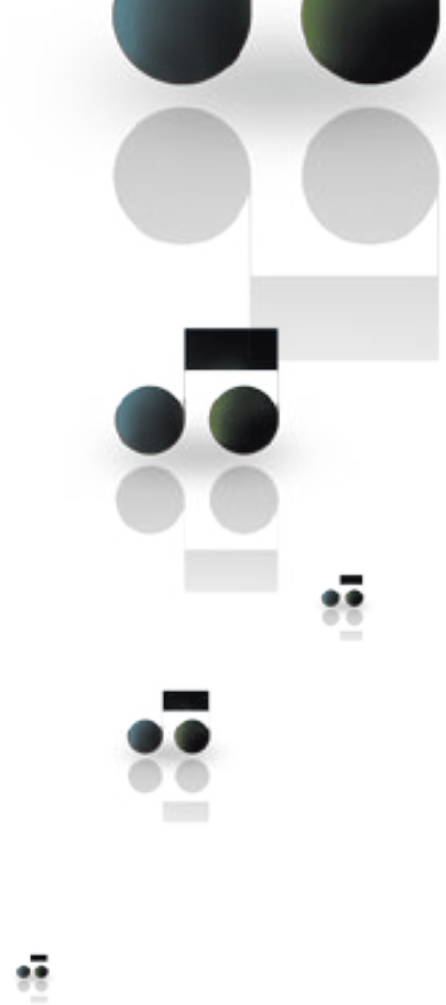
Her bruker jeg et skjema, utformet for å passe til å vurdere en gruppe, ikke enkeltpersoner. Dette fungerer også som en slags fremføring for meg (lærer). Dermed får elevene også øvd seg på det å fremføre for andre. Uansett så er dette noe som skjer til slutt i innlæringsprosessen. Frem til dette har jeg veiledet og øvd med elevene, hvor jeg har gitt tilbakemeldinger på hva som er bra og hva det må jobbes mer med etter vurderingskriteriene. Jeg har ikke erfaring med at elevene vurderer seg selv her unntatt når elevene selv beskriver hvordan de syntes det låt. Vi har også gjort lydopptak relativt tidlig i prosessen og sammenlignet med opptak gjort helt på slutten av prosessen og sammenlignet disse. Dette har vist seg meget nyttig og vist seg å være en stor hjelp, bl.a. for å få til enda bedre resultat.

Under lytting og lytteoppgaver snakker vi ofte om sjanger og sjangerforståelse, i tillegg til instrumenter, epoke, form og oppbygging. Vi snakker også om man liker musikken eller ei, men da skal man prøve å begrunne. Det holder ikke bare å si «den låta er bra fordi den er kul», eller «den låta er dårlig fordi den er kjip»! Begrunnelsene dreier seg da om f.eks. instrumentbruk, oppbygging, stemmebruk, ferdigheter, variasjon, beat, riff osv. Jeg bruker også ofte et eget lytte-skjema hvor elevene fyller inn

instrumenter, sjanger, oppbygging og når de tror musikken er fra. Lytteeksemplene jeg bruker, får de noen ganger høre flere ganger gjennom semesteret, avhengig av tema og oppgaver.

Hele tiden mens vi jobber, gir jeg tilbakemeldinger til elevene for å øke motivasjonen, for å gi innspill til hva de gjør bra, og hva de må jobbe videre med. Dette er den muntlige tilbakemeldingen som skjer der og da. Dette er noe elevene kan ha en tendens til å glemme. Derfor er det viktig å kunne dokumentere hva vi har vært igjennom, hva de fikk til og hva de evt ikke fikk til, og hva de må jobbe videre med. Denne dokumentasjonen får vi dersom vi har utarbeidet gode, enkle skjema som beskriver aktivitetene med vurderingene både til læreren og eleven (som vi må være flinke til å bruke selvsagt) sammen med de lydopptakene vi har gjort.»

Mye av dette vurderingsarbeidet kan dokumenteres. Læreren kan for eksempel føre en logg eller et kort referat fra undervisningsøkten. Også ulike skjema kan brukes, som læreren her er inne på. Nedenfor skal vi se nærmere på noen slike skjema.

4.4.2

Eksempel 3 – vurderingsmodell

En måte å systematisere slike vurderings- og veiledningsperspektiver som vi så nærmere på i forrige eksempel, finner vi i en modell utarbeidet av Eldar Skjørten. Den er basert på den danske Ønskekvis-modellen (www.musikkpedagogikk.no). Resultatet er et dynamisk verktøy for ulike utøvende og skapende aktiviteter som vil kunne lette lærerens dokumentasjonsarbeid og samtidig kunne skape et samtalerom for lærer og elever omkring ulike kvalitative aspekter ved den klingende musikken.

Eksempelen som følger, illustrerer arbeidet med utvikling av elevenes utøvende kompetanse på 9. trinn.

Elevene skal spille gitar til sangen «Love is all around» med grepene D, Em, G og A7. Læringsaktiviteten avsluttes med en fremføring. Læreren vektlegger følgende kompetansemål:

- bruke [...] symboler for besifring og akkordprogresjoner i spill på instrumenter
- velge uttrykk og formidlingsform i egen musisering og grunnleggende valg
- øve inn og fremføre et repertoar av musikk [...]

Kjennetegn på måloppnåelse

Lærer gjør elevene kjent med kjennetegnene for måloppnåelse innen denne læringsaktiviteten.

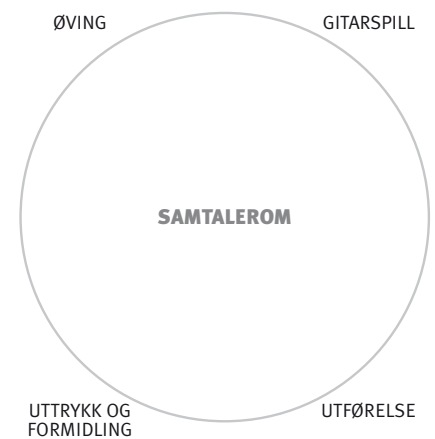
Jeg kan øve inn og fremføre en låt med sang og fire grep på gitar. Musikken fremføres med vekt på godt håndverk og god formidling.

Kompetanseområdene i læringsaktiviteten konkretiseres til tre nivåer av måloppnåelse (se modell).

Eksempelen peker på kjennetegnene i fire kvalitetsområder som blir gjenstand for vurdering:

- øving
- gitarspill
- utførelse
- uttrykk og formidling

MÅLOPPNÅELSE:			
	Kan noe	Kan godt	Kan veldig godt
Øving	Jeg deltar i øvingen og forstår at den er nødvendig for å mestre aktiviteten.	Jeg deltar aktivt og prøver hele tiden å få det til enda bedre.	Jeg deltar aktivt og bidrar med forslag for å komme videre. Jeg lar også andre slippe til.
Gitarspill	Jeg kan grepene og spiller disse med noe tid til å skifte. Jeg bruker forenkla grep der det er mulig.	Jeg spiller alle grepene i sammenheng.	Jeg spiller alle grepene rent i sammenheng og lager av og til enkle rytmiske variasjoner med høyre hånd.
Utførelse ved sang og spill	Jeg kan fremføre deler av musikken.	Jeg kan tidvis fremføre musikken uten stopp.	Jeg har god flyt og fremfører musikken uten stopp.
Uttrykk og formidling	Jeg klarer å delta i fremføring foran et publikum.	Jeg kan utføre variasjoner i uttrykk og formidling.	Jeg kan foreslå, diskutere og utføre variasjoner i uttrykk og formidling, og jeg kan delvis begrunne forslagene.

Figur 1: Kvalitetsområdene danner et samtalerom.

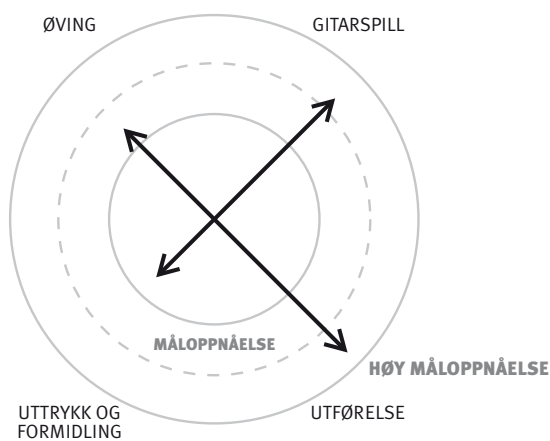
Disse fire områdene etablerer et *samtalerom* (Figur 1) som bidrar til å fokusere samtalen og rette blikket mot de områdene vi ønsker å vurdere. Det hjelper oss til å føre en dialog om kvalitet og sikrer at vi snakker om det samme.

Dialogen, som føres med elever eller mellom lærere, kan reflektere over hvilken kvalitet som er oppnådd på de forskjellige områdene. Dette uttrykkes ved å trekke piler fra midten og ut mot ulike nivå på kompetanse (Figur 2).

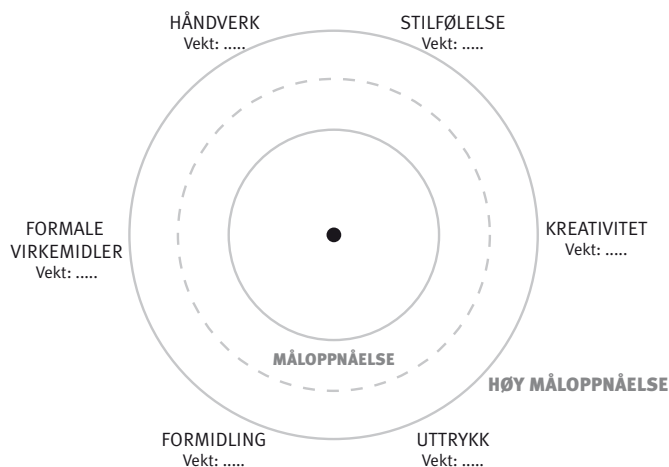
Grunnlaget for vurderingen er kjennetegnene på måloppnåelse. Pilene gir et visualisert uttrykk for elevens sterke og svake sider. Den utfylte modellen uttrykker samtidig en kompetanseprofil når vi ser pilene samlet. I andre læringsaktiviteter eller temaer vil man kunne bli enige om å vektlegge andre vurderingsområder, for eksempel formale virkemidler, kreativitet, sjanger eller stilforståelse.

Modellen i fullversjon

I eksemplet over brukes fire kategorier som passer med undervisnings-temaet i eksemplet. Skjørten foreslår (www.musikkpedagogikk.no) også en mer generell modell, som omfatter sentrale elementer i det meste av utøvende og skapende arbeid. Disse elementene, eller kvalitetsområdene, er formale virkemidler, håndverk, stilfølelse, kreativitet, uttrykk og formidling. Disse områdene kan, som vi ser, også gis ulik vekt (Figur 3).

Figur 2: Pilene uttrykker grad av måloppnåelse og viser samtidig en kompetanseprofil.

Figur 3

4.5

Egenvurdering

Elevens vurdering av egne kunnskaper og ferdigheter er sentralt i vurdering for læring, og som tidligere nevnt er egenvurdering også pålagt gjennom forskriften. Elevens egenvurdering vil kunne øke elevens refleksjonsnivå og være et viktig redskap for læreren i hans dialog med eleven om hva eleven mestrer, og hvordan han kan utvikle seg videre. I det følgende skal vi se nærmere på ulike måter egenvurdering foregår på i praksis.

4.5.1

Egenvurdering med dynamisk modell

Det første eksemplet følger direkte fra beskrivelsen i avsnitt 4.4.2. Elevene får med seg modellen når de går i grupper for å øve og gis dermed mulighet til å reflektere over sitt eget arbeid, eventuelt sammen med medelever.

I dette eksemplet er modellen fylt ut av eleven selv. Vi ser at eleven vurderer sin egen måloppnåelse som nokså god innen gitarspill og utførelse. Med hensyn til uttrykk og formidling er eleven mer usikker. Når læreren kommer rundt for å hjelpe til, danner den utfylte modellen et godt utgangspunkt for samtalen.

«Jeg ser at du er fornøyd med gitarspillingen din. Det er jeg enig i, – du spiller med god flyt. Nå kan du forsøke med litt enkle variasjoner i høyre hånd.»

«Pilen din på formidling er kortere. Hvordan vil dere gå videre for å gjøre noe med det? Har dere snakket på gruppa om hvordan dere vil fremføre låta? Kanskje dere kan få frem noen forslag og idéer som dere prøver ut?»

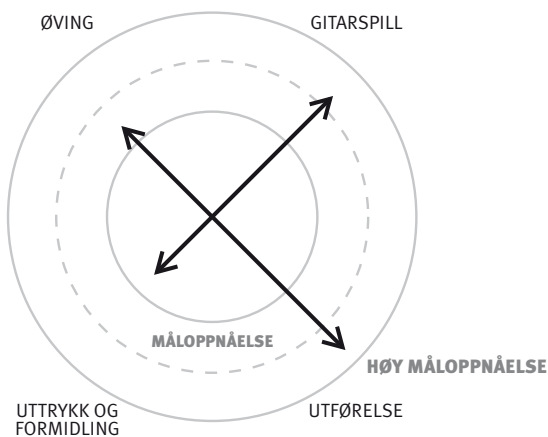
Her ser vi konkrete eksempler på underveivurdering med bakgrunn i elevens egen refleksjon over egne kunnskaper og ferdigheter.

Elevens egenvurdering slik det fremkommer i denne modellen, kan også arkiveres til en lignende aktivitet kommer tilbake senere. Da kan man sammenligne vurderingen av seg selv før og nå og reflektere over utviklingen.

4.5.2

Egenvurderingsskjema

En annen form for egenvurdering finner vi i de neste eksemplene. Disse skjemaene er ikke knyttet direkte til et undervisningsopplegg, men er mer oppsummerende etter perioder med undervisning. I eksemplene er også aspekter knyttet til orden og oppførsel tatt med. Dersom vi ser bort fra dem og kun konsentrerer oss om det musikkfaglige, ser vi at skjemaene søker å reflektere elevens ferdigheter i sang, dans, spill på instrument, samspill og kunnskap i musikkteori. Skjemaene fungerer på den måten at eleven setter kryss i forhold til egen vurdering. Læreren setter en ring rundt de kryssene der hans vurdering samsvarer med elevens egenvurdering. I eksempel 1 samsvarer lærerens vurdering med elevens vurdering, mens i eksempel 2 er eleven mer beskjeden i forhold til egne evner og ferdigheter, og det blir lærerens oppgave og gjøre eleven klar over dette. Som i eksemplet

med den dynamiske modellen i 5.1, gir utforming av kryss-skjemaer også muligheter for refleksjon over læring og vil også være et nyttig styringsredskap for undervisning og dokumentasjon av elevkunnskaper.

På denne aktuelle skolen brukes egenerveringsskjemaene i utviklingssamtalene, og gir et grunnlag for å samtale om elevens læring og kompetanse. Det er grunnen til at forhold knyttet til orden og oppførsel

er tatt med. Ferdighetene som det her vises til er knyttet til konkrete opplæringsprosesser og kriterier som er kjent for både elever og lærere. Elevene vet med andre ord hva læreren legger i utsagnet «vise ferdigheter i sang». Videre vil også vurderingsområdene variere fra termin til termin. For eksempel er ikke «vise ferdigheter i komponering» tatt med i denne aktuelle egenerveringen.

Logg

En elevlogg er et individuelt skriftlig dokument mellom elev og lærer og vil kunne fungere mer utfyllende enn et kryss-skjema. I loggen kan eleven skrive om egen læring og læringsutbytte, og læreren kan også formulere konkrete spørsmål som hun vil ha svar på. En logg kan for eksempel være nyttig etter gruppearbeid ved å gi informasjon om aspekter knyttet til samarbeid og gruppeprosesser: Hvem gjorde hva? Fungerte samarbeidet godt? Hvordan vurderer du resultatet? Hva lærte du? Hva vil du gjøre annerledes neste gang?

Når man spør om ting knyttet til samarbeid og andre elever, er det viktig å formidle til elevene at dette er et konfidensielt notat.

Nummer 21

TILBAKEMELDINGSSKJEMA

Fag: Musikk
Lærer: [Redacted]

Egenervering:
Lærers vurdering:
Markeringene utføres med i rubrik eller på streken mellom rubrene. Det skal være markeringer i alle rubriker fra både elever og lærere.

Navn: [Redacted] Klasse: 10 01 Dato: 24.02.09

Hvor godt er jeg til:	Målingsskala		
	Ikke	Midtveis	Godt
Kunne bli utbytt			☒
Følge med når instruksjon og veiledning blir gitt			☒
Arbeide konsentrert i timene			☒
Respektfull			☒
Samarbeide			☒
Å vise ferdigheter i sang	☒		
Å vise ferdigheter i dans	☒		
Å vise ferdigheter i gitar	☒		
Å vise ferdigheter i synkron spill	☒		
Å vise ferdigheter i musikkteori, musikkhistorie og kunnskap om komponering	☒		

Kommentar: [Redacted] *jeg synes i denne perioden var og fikk det til og det var veldig effektivt*

Grunnleggendeinformasjon for dette skjemaet er:
 • Læreren (L) skal
 • [Redacted] skrive vurderingskriterier
 • [Redacted] skrive vurderingskriterier
 • [Redacted] skrive vurderingskriterier

De fleste vurderingskriterier og vurderingsområder for faget er [Redacted].
 Vurderingskriterier og Lærers og Lærers vurderingskriterier for faget er [Redacted].
 De fleste kompetansemålene i faget er [Redacted].
 Arbeidsoppgaver finner du på Fronten

Eksempel 2

Nummer 3

TILBAKEMELDINGSSKJEMA

Fag: Musikk
Lærer: [Redacted]

Egenervering:
Lærers vurdering:
Markeringene utføres med i rubrik eller på streken mellom rubrene. Det skal være markeringer i alle rubriker fra både elever og lærere.

Navn: [Redacted] Klasse: 10 01 Dato: 24.02.09

Hvor godt er jeg til:	Målingsskala		
	Ikke	Midtveis	Godt
Kunne bli utbytt			☒
Følge med når instruksjon og veiledning blir gitt			☒
Arbeide konsentrert i timene		☒	
Respektfull			☒
Samarbeide			☒
Å vise ferdigheter i sang	☒		
Å vise ferdigheter i dans	☒		
Å vise ferdigheter i gitar	☒		
Å vise ferdigheter i synkron spill	☒		
Å vise ferdigheter i musikkteori, musikkhistorie og kunnskap om komponering	☒		

Kommentar: [Redacted]

Grunnleggendeinformasjon for dette skjemaet er:
 • Læreren (L) skal
 • [Redacted] skrive vurderingskriterier
 • [Redacted] skrive vurderingskriterier
 • [Redacted] skrive vurderingskriterier

De fleste vurderingskriterier og vurderingsområder for faget er [Redacted].
 Vurderingskriterier og Lærers og Lærers vurderingskriterier for faget er [Redacted].
 De fleste kompetansemålene i faget er [Redacted].
 Arbeidsoppgaver finner du på Fronten

Eksempel 1

4.6

Sluttvurdering

Å beskrive elevens kompetanse er sentralt etter den nye forskriften (skriftlig eller muntlig). Her følger til slutt noen eksempler på hvordan sluttkompetanse kan formuleres på ulike nivåer. Disse beskrivelsene kan ses på som et forsøk på å definere faglige forventninger knyttet til bestemte karakterer (karakter 6, 4 og 2 er valgt som eksempler) og bestemte elever. Beskrivelsene bør omfatte alle hovedområdene med sine respektive kompetansemål, og i tillegg balansere kunnskapsområdene «vite at» og «vite hvordan». Faglig innhold varierer fra skole til skole, og også fra lærer til lærer, og det vil derfor kunne variere hvor grundig de ulike kompetansene blir beskrevet. Det som vektlegges i eksemplene er beskrivelse av faglig kompetanse – med andre ord det eleven kan eller har lært.

Eksempel karakter 6:

Pål viser store ferdigheter i spill på instrument. Han har lært seg alle akkordene vi har valgt og kan bruke dem på utvalgte sanger. Han komper bra til sangene, holder en stødig puls og klarer å gi sangene et eget uttrykk. I samspill bidrar han på en fremragende måte med å velge uttrykk og formidlingform innenfor et bredt repertoar. Han viser store kreative og faglige evner i komponering og klarer å bruke musikkens grunnelementer i presentasjon og samtale om egen musikk. I skapende arbeid med dans klarer Pål å knytte bånd mellom musikkens karakter og dansens koreografi. Han viser et høyt refleksjonsnivå i samtaler om musikk og samfunn, også knyttet til opphavsrett, og har et rikt musikkpråk som formidler stor kunnskap om sjangere, stilarter og instrumenter. Han har jevnt over sterke besvarelser på teori- og lytteprøver og viste svært god kunnskap om stiltrekk, instrument- og ensemblekunnskap i den avsluttende prøven som omhandlet rytmisk musikk og folkemusikk fra ulike kulturer.

Eksempel karakter 4:

Trude har lært seg alle akkordene på gitar, men klarer ikke helt å legge akkordene i "time" på de utvalgte sangene. I samspill bidrar hun aktivt til at gruppen når et godt resultat, særlig ved å komme med kreative og kunstneriske idéer. Hun har tidvis problemer med å treffe tonen, men har derimot et personlig og spennende uttrykk i sangen. Hun er kreativ i komponeringsarbeidet og er særlig flink med sequencerprogrammet. I samtale om musikk gir hun uttrykk for egne meninger og musikkpreferanser, men er ikke like flink til å bruke musikkfaglige termer. Hun er en god danser og har ingen problemer med å lære seg ulike danser, hun liker godt å opptre. Hun har varierte resultater på teori og lytteprøvene, men i den siste tida har hun levert prøvebesvarelser og hjemmearbeid som er noe mangelfulle. Blant annet klarte hun i mindre grad å reflektere over forskjellen mellom musikk som kunstuttrykk og som forbruksvare. Ved siste avsluttende prøve beskriver hun stiltrekk ved rytmisk og improvisert musikk godt, mens særtrekk ved kunstmusikk og folkemusikk fra ulike kulturer beskrives mindre godt.

KILDER

Eksempel karakter 2:

Morten klarer med god veiledning av lærer å plassere fingrene på riktig streng, men har problemer med å tilegne seg akkordene på gitaren. Han har lært seg den enkleste sangen på det utvalgte repertoaret. Derfor klarer han bare å bidra i samspill på enkleste måte, særlig gjennom enkelt trommespill. Han kommer igjennom de ulike komposisjonsoppgavene med god hjelp av de andre på gruppa. Morten har arbeidet med sequencerprogrammet, men klarer i liten grad å strukturere de ulike idéene. Han deltar i samtaler om musikk når han blir spurt direkte, men gir ingen begrunnelser ved hjelp av musikkspåk. I arbeidet med de ulike folkedansene mestrer han enkle grunntrinn, mens han i moderne dans har problemer med å delta med egne uttrykk i de kreative prosessene. Prøveresultater og hjemmearbeid viser jevnt over en liten forståelse innenfor temaene musikk som forbruksvare og kunstuttrykk, og området musikk og samfunn. Arbeid med selvalgt musikk begrenser seg til enkel presentasjon av de mest elementære forhold ved låtene og sjangeren. I siste avsluttende prøve besvarte han 1 av de 6 spørsmålene som omhandlet stiltrekk. Han har mangelfulle og til dels feil svar på instrument- og ensemblelytteoppgavene.

Black, Paul og Wiliam, Dylan (1998)

Inside the black box. Raising standards through classroom assessment.
LONDON: KING'S COLLEGE.

Hanken, Ingrid og Johansen, Geir (1998)

Musikkundervisningens didaktikk.
OSLO: CAPPELENS AKADEMISKE FORLAG.

Hattie, John (2009)

Visible learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement.
LONDON, NEW YORK: ROUTLEDGE.

<http://www.lovdatab.no/ltavd1/filer/sf-20090701-0964.html>

<http://www.musikkpedagogikk.no>

<http://www.skolenettet.no/vurdering>

Læreplanverket for Kunnskapsløftet

Nerland, Monika (2004)

Kunnskap i musikkpedagogisk praksis.
I Johansen, Geir; Kalsnes, Signe og Varkøy, Øivind (red.)
Musikkpedagogiske utfordringer.
OSLO: CAPPELENS AKADEMISKE FORLAG.

Nielsen, Frede V. (1994)

Almen Musikdidaktik.
KØBENHAVN: CHRISTIAN EJLER'S FORLAG.

Sadler, R. (1998).

Formative assessment: Revisiting the territory.
Assessment in Education, 5 (1), s. 77–84.

Utdanningsetaten

Strømsveien 102
Pb 6127 Etterstad, 0602 Oslo
Tlf: 02 180
Faks: 22 65 79 71

www.ude.oslo.kommune.no
postmottak@ude.oslo.kommune.no

